

man dacht aanzienlijk vooruitstrevender dan de meesten hunner, ook en vooral op sociaal gebied. Pas twee jaar voor zijn dood werd hij voor het eerst voorzitter van de katholieke Kamerclub; een conservatief geloofsgenoot werd ondervoorzitter.¹ De tegenstelling die zich in juni 1939 tussen de twee katholieke ministers Romme en Welter openbaarde, had al haar voorspel in de negentiende eeuw.

Wij komen in later verband op de afgeslotenheid terug die de katholieken, en niet hen alleen, in de periode tussen de twee wereldoorlogen kenmerkte. Hier zij vermeld dat juist de zestig jaren welke tussen het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie en de eerste van die twee oorlogen verliepen, het beeld toonden van 'een katholiek volksdeel dat het isolement als levensvorm (had) gekozen, sterker nog, als de natuurlijke houding van de katholieke burger, de eeuwig dolerende, die maar aarzelend instemt met de leuzen der ene natie.'²

Het isolement als levensvorm *gekozen*: 'aan Rome, Rome 't hart!' Maar was hier van een bewust kiezen wel sprake? Was en werd men niet mede in dat isolement *gedrongen* – weerslag ook van geenszins uitgestorven anti-papistische gevoelens die sinds de zeventiende eeuw juist in de op godsdienstig gebied gemengde natie van vader op zoon overgedragen waren? Het isolement, eenmaal ontstaan, had de neiging zich te versterken, vooral doordat de rooms-katholieken, evenals de anti-revolutionairen en, in mindere mate, de christelijk-historischen, de posities die zij op politiek gebied innamen, lieten bepalen door wat het geloof eiste. Naar de overtuiging van episcopaat en priesters vergde het hun toevertrouwde heil der zielen een sterke roomse kerk; een sterke kerk, na een achterstelling van drie eeuwen, een sterke roomse partij; en voor de afhankelijkheid aan die partij zetten zich bisschoppen en priesters in met al het geestelijk overwicht dat zij als zieleherders bezaten. Geen verdeeldheid in die ene kudde! Het vergde een voortdurend overbruggen van de door het geloof als zodanig nimmer overbrugde sociale tegenstellingen, waarbij al Schaeapman, gestimuleerd door de encycliek *Rerum novarum* (1891) zich aangesloten had bij diegenen onder de liberalen die met hun sociale wetgeving (wij maakten er kort melding van) 'het lot van de arbeidersklasse poogden te verbeteren' – maar Rogier, een belangrijk motief aangevend, zet de zin nog voort: 'en daarmee de groei van het Marxisme te stuiten.'³

¹ J. P. Gribling: *P. J. M. Aalberse, 1871-1948* (1961), p. 186. ² L. J. Rogier in Weiler e.a.: *Geschiedenis van de kerk in Nederland*, p. 316. ³ A.v., p. 323.